

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARINING INTELLEKTUAL QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA MUSIQA FANINING AHAMIYATI.

Qozoqboyeva Aziza Latip qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU

Musiq ta'limi va san'at yo'nalishi magistranti

Annotatsiya - Mazkur tezis umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa fanining o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o'rni va pedagogik imkoniyatlarini yoritishga bag'ishlangan. Tadqiqotda musiqa ta'limining o'quvchilarda mantiqiy va ijodiy tafakkur, xotira, diqqat, estetik did hamda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, musiqa darslarida interfaol metodlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanishning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni asoslangan. Tadqiqot natijalari musiqa fanining nafaqat estetik tarbiya vositasi, balki o'quvchilarning intellektual salohiyatini yuksaltirish, mustaqil fikrlash, ijodkorlik va analitik tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, intellektual qobiliyat, umumiy o'rta ta'lim, ijodiy tafakkur, mantiqiy fikrlash, xotira, diqqat, estetik tarbiya, pedagogik texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish va ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishdan iborat. Zamonaviy ta'lim konsepsiyasida o'quvchilarni mustaqil fikrlaydigan, tahlil qila oladigan va innovatsion g'oyalarni ilgari surishga qodir shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifa hisoblanadi. Bu jarayonda umumiy o'rta ta'lim fanlari, xususan, musiqa fani alohida o'rin tutadi.

Musiqa ta'limi o'quvchilarning estetik didini shakllantirish bilan bir qatorda ularning xotirasi, diqqat-e'tibori, mantiqiy va obrazli tafakkuri, ijodiy fikrlashi hamda kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Musiqa darslarida kuylash, musiqa tinglash, ritmik mashqlarni bajarish va musiqiy asarlarni tahlil qilish jarayonida o'quvchilarning bilish faolligi ortadi, intellektual salohiyati yuksaladi.

Shu nuqtai nazardan, umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa fanining intellektual qobiliyatlarni rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy

ahamiyatga ega. Mazkur tezisda musiqa ta'limining o'quvchilar intellektual rivojlanishiga ta'siri hamda ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi.

Musiqa fani o'quvchilarning intellektual rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim ta'lim vositalaridan biridir. Musiqa mashg'ulotlari jarayonida o'quvchilar musiqa tinglash, kuylash, nota savodini o'rganish, ritmni his etish va musiqiy asarlarni tahlil qilish orqali mantiqiy, obrazli hamda ijodiy tafakkurlarini rivojlantiradilar. Musiqiy faoliyat o'quvchilarning diqqatni jamlash, eslab qolish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Musiqa darslarida qo'llaniladigan amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning bilish faolligini oshiradi. Xususan, qo'shiqlarni yod olish xotirani rivojlantirsa, ritmik mashqlar diqqat va muvofiqlashtirish qobiliyatini kuchaytiradi. Musiqiy asarlarning mazmuni va badiiy xususiyatlarini tahlil qilish esa o'quvchilarda tanqidiy va analitik fikrlashni shakllantiradi. Bu ko'nikmalar boshqa fanlarni o'zlashtirish jarayonida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, musiqa ta'limi o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Musiqiy improvizatsiya, ijodiy topshiriqlar va jamoaviy ijro jarayonida o'quvchilar mustaqil fikrlash, o'z g'oyalarini erkin ifodalash hamda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini egallaydilar. Bunday faoliyat ularning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirib, ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Musiqa darslarida interfaol metodlar, raqamli ta'lim vositalari va innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. Audio va video materiallar, elektron taqdimotlar hamda zamonaviy musiqiy dasturlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularni mustaqil izlanish va ijodiy faoliyatga yo'naltiradi. Shu bilan birga, milliy musiqa merosidan foydalanish o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat, estetik did va ma'naviy fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Demak, musiqa fanini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash va o'quvchilarni faol musiqiy faoliyatga jalb etish ularning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim shartlaridan biridir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, musiqa fani umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Musiqa mashg'ulotlari o'quvchilarda mantiqiy va ijodiy tafakkur, xotira, diqqat, estetik did hamda kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirib, o'quvchilarning bilish faolligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini yanada mustahkamlaydi. Shu bois umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa ta'limi mazmunini takomillashtirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish hamda milliy va jahon musiqa merosidan samarali foydalanish orqali o'quvchilarning intellektual

salohiyatini yuksaltirish mumkin. Bu esa har tomonlama barkamol, kreativ va raqobatbardosh yosh avlodni tarbiyalashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining **"Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni**. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. **O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida**. Prezident Farmoni. – Toshkent, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. **Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti**. – Toshkent.
4. Musiqa madaniyati fani o'quv dasturi (umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun). – Toshkent: Respublika ta'lim markazi.
5. Musurmonova O. **Pedagogika**. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
6. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. **Ta'limda innovatsion texnologiyalar**. – Toshkent: Iste'dod, 2018.
7. To'xtasinov S. **Musiqa o'qitish metodikasi**. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
8. Gardner H. **Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences**. – New York: Basic Books, 2011.
9. Hallam S. **The Power of Music: Its Impact on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People**. *International Journal of Music Education*. – 2010. – Vol. 28(3). – P. 269–289.
10. Jensen E. **Arts with the Brain in Mind**. – Alexandria, VA: ASCD, 2001.